

ИСТИНҔ КИЭҢЭ ТЭРИЛИННЭ

Олунуу 27 күнүгэр Дьоккуускай куорат ЦАОйуунускай аатынан Саха театрыгар биэр дойдулаахпыт, лирик-поэт, учуутал, фронтовик, уусуран тылбаасчыт Г.И. Макаров – Дьуон Дьаҥылы 100 сааһыгар аналлыах дьоро киэһэ буолан ааста. Сааһыгар Дьуон Дьаҥылыны ахтан-санаан, хаһаары албах киһи күүһүнэ.

Сэмэн Тумат киэн туттар суруйааччыт

Убүлүөй бастаан чааһа баһаартааттан саҕаланна. Ол кэҥэ үөрүүлэх чаас аһыллыытыгар Чурапчы орто оскуолатын үөрөөччүлөрө Дьуон Дьаҥылы хоһоллорун уустаан-ураннаан ааран иһитиннэрдилэр. Чыап-чоп аары эр дьон хора "Ол – мин дойдум Чурапчы" дьин ырыаны ыллаабыттарын савала иһитер мустубут дьон бары сүбүхтөрүгэр туран иһитилэр. Салгыы Правительство председателин солбуулааччы Ф.В. Габышева, Чурапчы улуунун баһылыга А.Т. Ноговицын, улуус Мунньаары председатели В.В. Гуляев, Болтоно нэһилиэгин баһылыга Н.Н. Попов, Ил Түмэн депутаты Ю.П. Ващенко, суруйааччылар сойуустарын председатели Н.И. Харлампьева, суруйааччы С.А. Попов – Сэмэн Тумат, поэт И.В. Мигалкин ээрдэ тылларын эттилэр.

Т.П. Ефремова Президент грамотатын тутта

С.А.Попов – Сэмэн Тумат Г.И. Макаров олохун, айтар үлэтин туһунан ситиһини ууттар-хаарыгар киирэн көрсөтө. Ф.В. Габышева Дьуон Дьаҥылы төрөспүт кыһыгар А.Г. Макаровага бэйэтэ ээрдэ тылын уонна Ил Дархан Е.А. Борисов махталын, ээрдэтин тиэртэ. Бу түгүгү Дьуон Дьаҥылы аймактарыгар Президент Е.А. Борисов аатыттан сибээһи дьөрбөтүн туттартаатылар. Маны сэргэ Болтоно нэһилиэгин библиотекатын сөбүлүүсү Т.П. Ефремова борһунулаах үлэтин иһин Саха Республикатын Президентин грамотатынан, көмүс чаһытынан наараадалаанна.

Чурапчы нэһилиэгин баһылыга А.Т. Ноговицын Г.И. Макаров – Дьуон Дьаҥылы аймактарын уонна киһи үлэтин үрөтөр, чыаһыгар дьонун итигитэ-истиһитэ ээрдэлээтэ. Киһи "Дьуон Дьаҥылы" Евгений Онегини "15 сыл туханы тылбаастаабыта хайдахтаах курдук сахабыт тыл баайын, илгэһин, дьирэҥ ис хоһоонунун өйдөтөр. Суруйан хаалларбыт айымньыларын ис хоһоонунан тапталлаах сэрин, дойдутун, Чурапчытын дьонун-сэргэтин уустаан-ураннаан суруйбутунан биһиги киһи туттабыт", – дьин бэйэтэ санаатын эттэ. Ол кэҥэ тыа хаһаайыстыбатын үөрүүлэх үлэһитигэр С.П. Макаровка Чурапчы улуунун социальнай-экономическай сайдыытыгар кылаатын иһин "Чурапчы улуунун Бочуоттаах

гражданина" ааты иһэрдилэр. С.А. Попов – Сэмэн Тумат уонна П.П. Федоров – Сомоҕо "Бочуотуускай улуус 375 сыла" бэлэҥнэн наараадалаһылар. Болтоно нэһилиэгин баһылыга Н.Н. Попов Дьуон Дьаҥылы төрөспүт кыһыгар А.Г. Макаровага "Болтоно нэһилиэгин Бочуоттаах гражданин" ааты иһэрдэ. Ээрдэ чаас бүтүүтүгэр А.Г. Макарова махтал тылын эттэ.

Убүлүөй иккис чааһыгар көсүр көрдөрдүлэр. Манна Анастасия Готовцева, Валентина Романова – Чысчырай, култуура колледжын устудьуоннара кэҥэ кыттыһы ыллылар. Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ хомустаан, Болтоно нэһилиэгин олохтоохторо чабырдахтаа, кэлбит дьон санаата астынан, сүргүтэ көтөҕүлүн тарастылар. Ошон истинг киэһэ тэрилиннэ.

Ирина БАРАНКЕВИЧ.

Чурапчыга Г.И. Макаров – Дьуон Дьаҥылы 100 сааһын бэлэҥнэн үөрүүлэх тэрээһинэ "Айылгы" Култуура кэҥэтигэр олунуу 28 күнүгэр буолла. Манна улуус баһылыга А.Т. Ноговицын, Болтоно нэһилиэгин баһылыга Н.Н. Попов, Гаврил Иванович төрөспүт кыһыга Албина Гаврильевна Макарова, Саха сирин суруйааччылар С.А. Попов – Сэмэн Тумат, Н.Е. Винокуров – Урсун, П.П. Федоров – Сомоҕо, П.Н. Харитонов – Ойуку кыттыһы ыллылар. Ону таһынан поэт, тылбаасчыт, буойун албах аймах дьонно кэҥэ түмсүбүттөрө убүлүөй тэрээһинин сэргэхситтэ.

Бастатан туран, биэр дойдубулар, суруйааччы, литературнай критик Сэмэн Тумат Дьуон Дьаҥылы саха литературатыгар сыраллаһан хаалларбыт үтүөлэрин туһунан сырдатта, ой-санаа сырдык тутула кэҥиритер соллобут суола кэҥин, улахан суолталаарын бэлэҥнэ. Суруйааччы киһи туттан туран, Дьуон Дьаҥылы олохтон аастыт күүһүнэ, Чурапчыбыт суруйааччылар анкилэ суох үтүө сүбэстээхтик үлэлээн-хамсаан кэлбиттөрө кэллэҥнэ дьонно, биһиги сайдарбытыгар үүнэрбитигэр олук буоларын ыйда. Ол "күлүүс аһаарытыаһын" туһунан бэрт истинник ахтан сырдатта. Семен Андреевич биэр дойдубулар Гаврил Иванович аастыт сылларга үтүөтэ улаханнаах аһаарытыаһы кэлбитин бэлэҥнээн туран, сүүс сааһын көрсө улахан тэрээһиннэр олус таһымнаахтык Дьоккуускайынан, Чурапчынан, Болтононон тэриһиттэриттэр улуус дьаһалтатыгар, республика хаһыаһыаһыгар улахан махталын тириэртэ.

Улуус баһылыга Андрей Тимофеевич Ноговицын бар дьонун ээрдэлээн тыл этиниттэр, Дьуон Дьаҥылы тылларын суруйбут улуус павин бастаан күлүүтүгүн ааран иһитиннэрдэ:

Күөх кырыгар күлүһүтэн,
Кырабыттан үлэлээн,
Мөбөн, таптаан мингин бачча
Киһи гыммыт баар Чурапчы!

Андрей Тимофеевич улуунуттан харыс да халбарыйбакка үлэлээн-хамсаан кэлбит киһи буоларынан, бу тыллары олус дириҥтик иһэ, истинник саныы сылдарын билиһиннэрдэ. Тапталлаах дойдубут Чурапчы ыччаттарын, бастатан туран, үлэһит уһааран киһи тыһарын олус табатык бэлэҥнэ. Дьуон Дьаҥылы сүдү талааныгар сүгүрүйэн туран, киһи үлэ-хамнаа улахан суолталаарын ыйда. Биэр дойдубулар аата умнуута барбакка, билиһини күүһүнэ кэҥиритер сырдаттылар улахан үлэтин иһин, С.А. Попов – Сэмэн Тумат уонна П.П. Федоров – Сомоҕо улуус дьонун аатыттан махтана. Правительство таһымнаах таһымнаах хаһыаһыаһыгар, чуоллаан Ф.В. Габышевтар, Суруйааччылар сойуустарыгар истинг махталын тириэртэ. Үөрүүлэх түгүгү наараадалар эмтэ баар буолулар. Улуус баһылытын А.Т. Ноговицын илэстэтин Болтононон М.Д. Макарова, Л.П. Соловьева бочуотнай грамоталары, У.В. Степанова махтал суруту тутан үөрүүлэрэ үрдэтэ, ситиһилээх үлэлэрэ бэлэҥнэ.

Болтоно нэһилиэгин баһылыга Ни-

Л.П. Соловьева наараада тутар

колай Николаевич Попов тыл этэн, Дьуон Дьаҥылы төрөспүт-үөскэбит туһунан истинг ээрдэни тириэртэ. Быйыл Г.И. Макаров – Дьуон Дьаҥылы 100 сааһын бэлэҥнэһитин таһынан Василий Васильевич Яковлев 80 сааһын уонна С.А. Попов – Сэмэн Тумат 70 сааһын бэлэҥнэһиттэрин сырдатта. Дьаһал улахан тэрээһинэ – ыһыах Кындал уйгулаах сириттэр ыһыттыларын билиһиннэрдэ. Болтоно дьонун-сэргэтин аатыттан улуус дьаһалтатыгар, республика правительствотыгар, суруйааччылар сойуустарыгар улахан махталларын тириэртэ.

Салгыы ыалдьыттарыт Н.Е. Винокуров – Урсун уонна П.Н. Харитонов – Ойуку тыл этиллэриттэр Чурапчы суруйааччылар саха литературатыгар улахан суоллаах-нистээх дьон буолалларын ыйдылар. Уолсайынан, чурапчылар ой-санаа өтүгүн сырдык, үлэ-хамнас өтүгүн чулуу дьон буолалларын сөбө махтайа бэлэҥнэһилэр. Олус кэрэ лирикалаах, хоһой тыллардаах, табыгастаах рифмалаах поэт сүдү талааныгар сүгүрүйэллэрин сырдаттылар. П.Н. Харитонов – Ойуку тыл этэн олус үөртэ: "Мин Хаҥалас иһиттэбин. Маннайгы Президентим Михаил Ефимович Николаев дойдутун дьонунан тахсан муһааһыаһыгар куруук чурапчылары холобур өнөстөр. Эһиги бу биэр ыһы баһа онороргутун, чурапчылар үс күнүгэр бүтэриэхтэ ээ дьин чурапчылар үлэһиттэрин чоу бэлэҥнээн турар". Итинни иһэр олус үчүтэй. Иһини үлэр-хамнаа ситиһиллэргэ эрэ кынаттылар.

Салгыы П.П. Федоров – Сомоҕо, Дьуон Дьаҥылы төрөспүт кыһыга А.Г. Макарова манньк үтүөһүнэ тэрээһини ыһыт улуус уонна республика хаһыаһыаһыаһыгар махталларын, үүнэргэ-сайдарга баа санааларын тириэрттэр. Павел Петрович, бэлэҥнэ эттэхсэ, Чурапчыга саха литературатын биэр баар-суох пропаганда буолар. Суруйааччылар туһунан куруук хаһыат нөҥүө сырдатан кэлэ. Ошон үтүө дьоммут ааттар үрдүктүк ааттаналларыгар өнөтө кырата суох Албина Гаврильевна чуоллаан Сэмэн Тумат улахан махтанна. Семен Андреевич ааран айымньыларын хас да күүһү таһаартарда, баары түмэн, суогу көрдөн, албах үлэһит онорон кэлэ. Ошон улаханнаах махтаннабыт", – дьитэ.

Бу сүдү поэт, таһымнаах тылбаасчыт, фронтовик-буойун 100 сааһын бэлэҥнэ үөрүүлэх тэрээһинин Вера Аполлоновна Плигонова салайан ыһыт, оскуола уонна ыччат саастаах оҕолор хоһой хоһооннорунан, истинг ырыаларынан кыргыттылар, сирин ситэрдилэр, туомун толордулар.

Афанасий ЗАХАРОВ.

И. Баранкевич хаартыска түһэриллэр.

Ыһыктабыллаах "Саҥа олох" хаһыат үлэһиттэрэ, сандал саас кэлбитинэн итин-истин эбэрдэ!

"Саҥа олох" хаһыатын кэлэрин куруутун күүтэбин. Улууспут сонуннарын, спорт туһунан, сүбэлэри, теленидэни программатын сөбүлээн ааҕарын.

Тапталлаах хаһыатын быйыты сурутуутугар планшет сүүйэн, үөрүүм улахан. Хаһыатын бары үлэһиттэриттэр өссө үрдүк таһаарылаах үлэни, доруобуйаны, ситиһинилэри баҕарарын.

Улуунум олохтоохторун "Саҥа олох" хаһыакка сурутан, албах сонуну билэртиттэр ыһырабын.

В.В. ГРИГОРЬЕВА, Чурапчы.

Салгыны уопутгаах үлэһити С.А. Новгородов аатынан Чурагты орто оскуолаттар немец тылын учууталынан ыгыраллар. Тамара Васильевна үөрэтэр уруоктарынан, үөрэтии-ийтии сана ир-

"Оскуула - общественность - дунзэргэн", оруну патристической тыннна /hулуур "Мин дойдун - Чулгыч" программалар, "С.А. овгордов оловун философия - олоххо дьобурдаах тини илгэр ньыма" дун /hуу олоххо кириилэлэ-

2009 сыллаахха "Тирэх"(салайааччы Н.Н.Новгородов) Российскай Федерация тарыйбит куонкуруһугар общественнай тарылталар сурахтарыгар 2-с миэстани ылан, анал грантыннан наараадаланан турар. "Олук" өрөспүтү комитетыга республика төрүтлүгүтөрүн комитетын куураар кэккэ сылларга 1-ы миэстегиттэн түсүтэр. Саха республикатын көпчүбүлүгүн сүбөтүн граннарынан наараадаланан турар. Оттон 2007 сыллаахха "Олук" "Лучший родительский комитет" У РС(Я) номинацияны ылаачы ситиһиһэ. "Күбэйэ" ийэлэр түмсүүлэргэ улууска уонна республикадаа бытыллар сурахтыгар "Тирэх" уонна "Олук" түмсүүлэри кытта би-

Оскуола-2006 сыллаахха РФ Наһааттын уонна үөрэҕин министиэристибэтэ тэрийбит инновационнай программалары киллэрүү курдук кыайылыаар, "Школа – система профессиональной ориентации выпускников улусного центра" экспериментальнай площадка, "Сельская школа – 2008" республикатаагы педагогическай дьаарыһыгар "Качество образования" номинацияга Саха Республикатын үөрэҕин министиэристибэтин "Хороший кабинет" номинацияга, "Школы – центры общественной физической культуры" клуб "Урду" бырайыагынан Саха Республикатын үөрэҕин министиэристибэтин тэрийбит тэрилтэлэрин популяризацияга үлэһиттэрэ.

Түгэлснэн туванан, Тама-
ра Васильевнаны Аан дойдугаа
дхаталлар күнээрнэн
бүрдэлэн туран, киниэхэ
үлэтигэр-хамнаһыгар сит-
гиллэри, тус олоһор дьолу-
доргуу, бөрү доруобуйаны
бэриһиһэр.

Халатысқаңа: Т.В. Павлова.

Алор сурутар элелер санал
реабилитациялар калдым сеп
түбелер буулабатар. Сурутка мейлелер
«качкылар кыркыметастарымыр
милетте» деп алор тус байыра сеп